

הצעה שנייה - צמיחה מתוך קושי

הקדמה

דווקא בתקופת מאורעות תרצ"ו-תרצ"ט צמח היישוב היהודי והתפתח.

- בתחום הכלכלי והתרבותי - העלייה החמישית תורמת לגידול דמוגרפי ולפיתוח כלכלי ותרבותי. אחד הביטויים לצמיחה הכלכלית הוא הקמת נמל תל אביב.
  - בתחום ההתיישבותי - הוקמו יישובים רבים במקומות אסטרטגיים.
  - בתחום הצבאי - היישוב היהודי התעצם, נלמדו תורות לחימה חדשות (וינגייט, הפו"ש, הנודדת ועוד).
- שיעור זה מבקש להדגיש כי דווקא בשעה קשה של טרור ערבי, שאולי עלולה לעורר תחושה שהמשימה קשה מדי והמכשולים גדולים, ניתן גם לצמוח (מבלי להמעיט בעוצמת הקושי) ולבחון מה היו מקורות הכוח של היישוב היהודי.

מטרות

- הבנה כי היישוב היהודי צמח וגדל בתחומים רבים דווקא בתקופת המאורעות
- חיזוק האמונה וההבנה שגם אנחנו יכולים לצמוח מהתמודדויות

פתיחה (10 דקות)

נקשיב לשיר "זקפנו ראש".

מילים: משה גיורא אלימלך

לחן: איסאק אוסיפוביץ' דונאייבסקי

כתיבה: תרצ"ו

הלחנה: 1936

קישור (מתוך "זמרשת"):

זְקָפְנוּ רֵאשׁ בְּאוֹן וּמְרִץ

לְשִׁחֻק לָנוּ הֵם הַמְּכַשׁוּלִים

דוֹר חֲדָשׁ הֵנּוּ נוֹצֵר בְּאֶרֶץ

דוֹר אֲמִיץ הוּא דוֹר שֶׁל גּוֹאֲלִים.

לֹא סוֹרֵג, לֹא בְּרִים יִפְחִידוּנוּ;

נִשְׁאֲנוּם זֶה כְּבֹר שְׁמוֹנִים דוֹרוֹת.

נִשְׁבֵּר כְּבָלִים שְׁאֲסָרוּנוּ,

מִרְסִיסֵיהֶם נְתִיכָה חֲרָבוֹת.

לְעֵמֶל נְטִינוּ שְׁכֶם

וְלִקְרַב שֵׁאת חֲרָב לֹא נִלְאָה!

נֶאֱחָד שִׁירַת הַבְּרִיקָדוֹת

עִם שִׁירַת קוֹצְרִים שְׁבִשְׁדָּה.

במליאה¹:

מה הרגשתם כששמעתם את מילות השיר ואת הלחן? אילו תחושות מעלה השיר?

על פי מה שלמדתם: מה הם המכשולים שהשיר רומז עליהם?²

מה לדעתכם סייע לאנשי היישוב היהודי "לזקוף ראש"?

¹ יש לוודא כי התלמידים מבינים את כל מילות השיר.

² שאלה זו מסייעת לחזרה על החומר הנלמד ביחידות המקוונות.

עבודה בקבוצות (25 דקות)

חלוקה משוערת של 15 דקות לעבודה הקבוצתית ו-10 דקות להצגת הדברים במליאה.

חלוקה לקבוצות (15 דקות)

נחלק את הכיתה לשתי קבוצות:

היישוב היהודי ב-1935

היישוב היהודי ב-1939

ניתן לחלק לתת קבוצות בהתאם לגודל הכיתה, 4-5 תלמידים בכל קבוצה. מחצית מתלמידי הכיתה יעסקו בשנת 1935, והמחצית האחרת תעסוק בשנת 1939.

כל קבוצה תתבקש לתאר את מצב היישוב היהודי בתחומים האלה:

- דמוגרפיה - כמה יהודים יש בארץ?
- התיישבות - כמה יישובים קיימים? מהי הפריסה הגיאוגרפית?
- הגנה - מהו כוח ההגנה היהודי של היישוב? על כמה אנשים מדובר? מהי הכשרתם?
- כלכלה - מה הם מקורות הפרנסה העיקריים? אילו אפשרויות לסחר חוץ קיימות?
- תרבות - מה הם מוסדות התרבות והפנאי הקיימים?

ניתן להזמין את התלמידים לחפש מקורות בעצמם וכן להפנותם למקורות האלה:

- התפתחות כלכלית, תרבותית וחברתית ביישוב היהודי - <http://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=19313> (וכן בדפים עוקבים לקישור זה)
- רשימת יישובים יהודים עד שנת 1939 - www.cet.ac.il/history/masa/maps/mm140-5.doc
- מפת התיישבות בשנות ה-30 של המאה הקודמת - <http://school.kotar.cet.ac.il/KotarApp/Viewer.aspx?nBookID=94775007&nTocEntryID=94778396#207.1052.6.default>

הצגה במליאה (10 דקות)

כל קבוצה תציג את מצב היישוב היהודי בתקופתה. אפשר לקיים מעין כתבה תקשורתית הוסקרת את התחומים הנ"ל: להזמין תלמיד אחד לתפקיד הקריין, ואחרים יהיו כתבים בתחומים שונים. לדוגמה: כתב לענייני כלכלה, כתב לענייני צבא וביטחון, כתב לענייני התיישבות וכתב לענייני חינוך ותרבות.

סיכום ואסיף (10 דקות)

סיכום

נראה כי יש התקדמות דרמטית בכל תחומי החיים: התיישבות, כלכלה, צבא, תרבות וחברה. אדם שלא למד היסטוריה יחשוב בוודאי כי באותן שנים שררו שקט, ביטחון ושלוה וכי הייתה תמיכה של הבריטים ושל הערבים במטרות הציונות – תמיכה שהובילה לשגשוג זה. למעשה מדובר בשנים קשות: תחילת הפרק בטרור ערבי, וסיומו בספר לבן שלישי, המאיים לחסל את כל הישגי הציונות עד כה. לצד הטרור יש חיים, תקומה, בנייה וניסיון מתמשך לבנות את הארץ ולהיבנות בה. לצד הגבלות הבריטים יש מאבק - ראשית העפלה והתיישבות ביצירתיות, בנחישות ובאמונה. "מי שיש לו איזה למה שלמענו יחיה - יוכל לשאת כמעט כל איך".⁴ היישוב היהודי בחר להתמודד. הוא לא ידע אם יצליח, אם המטרה תושג. לא הייתה ודאות בהצלחה. היו אמונה ובחירה לנסות ולהקים מדינה.

אסיף:

אמרו במשפט אחד מה הייתם רוצים לומר לאנשי תרצ"ו-תרצ"ט בעקבות הלימוד בכיתה.

---

⁴ ויקטור פרנקל ב"האדם מחפש משמעות" (עפ"י ניטשה)